

PERSPEKTIVY VÝVOJE VZBOUŘENECTVÍ V AFGHÁNISTÁNU A PŘILEHLÝCH PÁKISTÁNSKÝCH OBLASTECH

PERSPECTIVES OF DEVELOPMENT OF THE INSURGENCY IN AFGHANISTAN AND THE NEIGHBOURING PAKISTANI AREAS

Petr ZELINKA*

Abstrakt

Tato analýza má za úkol predikovat dění v Afghánistánu, respektive nastínit perspektivy vývoje vzbouřenectví v Afghánistánu a přilehlých pákistánských oblastech. Vycházíme z premis, že je nutno do analýzy zahrnout i Pákistán, že úroveň legitimacy je u vzbouřenectví stejně tak důležitá jako rovina vojenská a dále že úspěšná jednání s Tálibánem v současné době nejsou možná. Nejdříve předestřeme geografické a demografické determinanty ovlivňující konflikt. Po krátkém historickém exkurzu přistoupíme k rozboru aktérů zapojených do vzbouřenectví. Tím bychom měli získat vhled do situace, který rozšíříme aplikací Manwaringova paradigmatu, to pomůže analyzovat hlavní faktory, které následně extrapolujeme do prvního scénáře, k němu přidáme další dva scénáře založené na predikci. Hlavním zjištěním práce je, že i přes navýšení vojenské přítomnosti a získání legitimacy nemusí dojít k odstranění vzbouřenectví, které vyžaduje nápravu i v pákistánském pohraničním pásu.

Abstract

This analysis aims at prediction of the political development in Afghanistan, especially the future of insurgency in this country and neighbouring Pakistani areas. Premises of this work are threefold: it is necessary to include Pakistan in the analysis of the insurgency, dimension of legitimacy is as important as military dimension when it comes to insurgency and that succesful negotiations with Taliban are currently impossible. At first, we describe geographical and demographical determinants influencing the conflict. After a brief historical excursion we shall continue with analysis of actors taking part in the insurgency. Doing this we should get an insight of the situation, which will be broadened by using Manwaring paradigm, which conceptualizes the main factors which have impact on the phenomenon of insurgency. These factors will be extrapolated – creating the first scenario of possible development, we will then add another two predictive scenarios. Main conclusion of the work is that despite possible increase in numbers of military personnel or even after boosting the legitimacy the insurgency will not fade away as it would require systematical effort in Pakistani neighbouring tribal belt.

Klíčová slova

Vzbouřenectví, Afghánistán, Pákistán, ISAF, Tálibán, legitimita, predikce.

Keywords

Insurgency, Afghanistan, Pakistan, ISAF, Taliban, legitimacy, prediction.

ÚVOD

Čím dál častěji se zraky mezinárodního společenství obracejí k aktuálnímu dění v Afghánistánu s otázkou, jak se bude vyvíjet další osud země. I v akademické literatuře se stal Afghánistán jedním z nejfrekventovanějších pojmů. Není třeba zdůrazňovat klíčovou roli, již tato

* E-mail: petr.zelinka@gmail.com

země hraje pro region, NATO, ale také například pro budoucí podobu mezinárodního terorismu či organizovaného zločinu. Snaha předpovědět vývoj a naznačit možná doporučení je tedy rozhodně na místě.

Konkrétně se v této práci budeme zabývat budoucím vývojem vzbouřenců¹ v Afghánistánu, právě vzbouřenců je totiž hlavní neznámou ve vývoji země. Pokus předpovědět vývoj vzbouřenců v Afghánistánu není rozhodně ojedinělý, v poslední době například k debatě přispěl Tomáš Zipfel² na stránkách Obrany a Strategie. Čím se tato práce odlišuje? Kromě metodiky založené na literatuře zabývající se vzbouřenectvím a predikcemi ve zpravodajství to je především širší analýza, která bude explicitně zahrnovat i dění v Pákistánu s přihlédnutím k tomu, že samotný Pákistán zažívá na hranici s Afghánistánem vlastní druh odporu proti státní autoritě, mající ovšem stejné kořeny.

Po naznačení základních premis práce se ve stručnosti seznámíme s hlavními geografickými a demografickými determinanty vzbouřenců, dále představíme aktéry vzbouřenců a přejdeme k analýze hlavních faktorů ovlivňujících vzbouřenců jako celek. Na základě toho budeme moci určit, jak by se vzbouřenců mohlo vyvíjet, pokud by žádný z těchto faktorů nedoznal změn (scénář první); z něj vyjdou i další dva scénáře, které se budou vždy lišit jednou hlavní proměnou, v druhém případě to bude velikost vojenského nasazení ISAF a USA, v případě třetím otázka legitimacy.

Než přikročíme k premisám práce, je na místě vysvětlit dále užívanou terminologii týkající se analyzování budoucího vývoje. Za extrapolaci bude považována operace, ve které zachováme základní proměnné, tj. budeme předpokládat přibližně stejné působení současných faktorů. Projekce je založena na extrapolaci daných faktorů, ovšem za předpokladu změny působení některého z nich. Konečně předpověď značí i to, že kromě současných faktorů bude na fenomén působit i faktor zcela nový, dosud nemanifestovaný.³ První scénář je tedy extrapolací, zbývající dva projekcemi.

ZÁKLADNÍ PREMISY

Argumentační linie této práce spočívá na několika premisách, které je namísto otevřeně vyslovit a obhájit. Jsou jimi především tři teze: transnacionální povaha fenoménu, který nelze zkoumat pouze v Afghánistánu; názor, že dimenze legitimacy je ve vzbouřenců stejně tak důležitá jako dimenze vojenská; přesvědčení, že efektivní a smysluplná dohoda s Tálibánem, např. v podobě dialogu s umírněnými, není v současné době možná.

Proč je nutno zahrnout i Pákistán? Přijmeme Buzanovo prizma regionálních bezpečnostních komplexů, které zastává názor, že „*problémy národní bezpečnosti každého z nich [států v daném komplexu] nelze přiměřeným způsobem analyzovat či řešit odděleně*“.⁴ Na premisách tohoto přístupu a na základě Uppsalského projektu formuloval Peter Wallensteen tezi tzv. konfliktních komplexů, kde je možné řešení daných konfliktů nalézt pouze při vyřešení konfliktních schémat celého komplexu. Wallensteen nachází těchto komplexů 16 a jedním z nich je komplex jihozápadní Asie, ve kterém se nachází právě tyto dva státy.⁵ Od teoretických konceptů přejdeme k praktickým bodům. Není žádným tajemstvím, že Tálibán je do značné míry pákistánským výtvozem,⁶ pašúnské etnikum, které tvoří drtivou většinu stoupenců hlavních povstaleckých skupin, se rozhodně neomezuje pouze na Afghánistán. Ozbrojený odpor je organizovaný především z Quetty a Pešawáru,⁷ tedy z pákistánského území. Vzbuřenců v Afghánistánu je také silně napojeno na pákistánské islamistické sítě a skupiny.⁸ Alespoň čtvrtinu tálibánců tvoří odchovanci pákistánských náboženských škol (madáris).⁹ Podobných propojení je ještě celá řada, nicméně jako ilustrace propojenosti bezpečnosti obou států toto postačuje. Propojenost ovšem neimplikuje rovnost vzájemné bezpečnostní závislosti.

Proč se zabývat něčím tak obtížně uchopitelným jako legitimita a její vliv na vzbouřenců? Sice je mnohem obtížnější operacionalizovat ji než řekneme počet ozbrojenců či množství munice,

ale dle předních akademiků a také příslušníků vojenských sborů má velmi důležitou roli.¹⁰ Tato idea byla dokonce testována pomocí faktorové analýzy na vzbouřenectví v Latinské Americe,¹¹ jde o takzvané Manwaringovo paradigma, které vyjmenovává sedm pro vzbouřenectví obecně nejdůležitějších faktorů, mezi nimiž je právě i legitimita. Později jeho autor Max Manwaring ve spolupráci s Johnem Fischelem dokonce „povýšil“ legitimitu na obecně nejdůležitější faktor, a to nejen u vzbouřenectví, ale i v případě operací na udržení míru.¹² Vcelku logicky to vyplývá z charakteru asymetrického boje, konkrétně v Afghánistánu to je snad ještě důležitější, neboť logistika je založena na skrýších a skladech ve sprátených vesnicích.¹³ Naklonění si populace působí jako nezbytná podmínka pro některé vzbouřenecké operace i jako tzv. force multiplier, jak si ukážeme později.

Proč odmítáme považovat v současné době dialog s Tálíbánem či s jeho umírněným křídlem za smysluplný, a to i ve světle dohody pákistánského Tálíbánu s Islamabadem v provincii Swat či unilaterální deklarace příměří téhož aktéra ve federálně spravované oblasti Bajaur? Činíme tak z vícero důvodů, za prvé, mulla Umar do značné míry přijal od al-Káidy nekompromisní džihádistskou vizi světa,¹⁴ není tedy rozhovorům nakloněn. Podobně radikální myšlení vykazují i čtyři nejvyšší pobočníci Umarem jmenovaní.¹⁵ Jestliže k tomu připočteme úmrtí poměrně vlivných umírněných představitelů mully Rabbáního a Usmáného,¹⁶ neví se šance na smysluplná jednání jako velká. Dále bychom neměli zapomenout na fakt, že Tálibán ani jemu naklonění Paštúni nebudou mít upřímnou snahu jednat, pokud mají pocit, že vyhrávají.¹⁷ Konečně posledním argumentem proti jednání v současné době je mezi pákistánskými žurnalisty rozšířený názor, že tzv. umírněný Tálibán byl nafouknutou bublinou, kterou se Pákistán snažil využít při jednání se Západem a Afghánistánem;¹⁸ pokud totiž někdo mohl být považován za umírněného, byli to zpravidla úředníci, kteří se pouze podíleli na správě státu v dobách Tálíbánu a jsou již dávno amnestovaní a na vzbouřenectví se nepodílejí.¹⁹ Není to myšleno tak, že by jednání nebyla možná jako taková, ale že v současné pozici slabšího, ať reálně či v očích Afghánců, se nelze dobrat rozumné dohody, kterou by tálíbánci nebyli v pokušení hned porušit, podobně jako dohodu mezi paštúnskými náčelníky v Severním Waziristánu a Pákistánem v roce 2006.²⁰ Dle některých autorů je vystupování z pozice síly dokonce příznačné pro vzbouřenectví obecně.²¹ Úspěšný protipovstalecký boj by v sobě měl obsahovat dohodu alespoň s částí vzbouřenců, jen je nutno si před tím zajistit dostatečnou kontrolu nad zemí a jednáním. Současné nabídky k jednání autor interpretuje jako snahu zlepšit vlastní postavení i jinými než vojenskými prostředky.

Výše uvedené snad dostatečně vysvětluje tři základní premisy této práce:

- transnacionalita vzbouřenectví, nutnost zahrnout i Pákistán do analýzy;
- relevance dimenze legitimacy, nejen otázka vojenského poměrování;
- nemožnost dosažení rozumné dohody s Tálíbánem v současnosti.

POLITICKÁ GEOGRAFIE A DEMOGRAFIE AFGHÁNISTÁNU A PÁKISTÁNU VZHEDEM K VZBOUŘENECTVÍ

Ještě než se budeme zabývat konkrétními aktéry, jejichž vliv na aktivity se časem mění, představme si některé poměrně konstantně působící faktory mající původ v geografických a demografických determinantech.

Geografické a demografické determinanty poskytují vzbouřencům možnost, jak mohou překonat jejich alespoň počáteční slabost vůči státní autoritě. David Galula, který se účastnil protivzbourěneckého boje v Alžírú, vyzdvihuje následující faktory mající dlouhodobý charakter:²²

- *lokace*; zda je daná země izolovaná přírodními bariérami, zda s ní sousedí země sympatizující se vzbouřenci;
- *velikost*; čím větší území, tím obtížnější je kontrola území;

- *uspořádání*; země, kterou lze dobře rozčlenit do menších částí, se snáze ovládá;
- *mezinárodní hranice*; délka hranice, především té pozemní, je důležitým faktorem;
- *terén*; členitost, výškové rozdíly, druh vegetace hrají svou roli;
- *klima*; obvykle čím nepříznivější, tím to je výhodnější pro lépe logisticky zaopatřenou stranu konfliktu, což je obvykle státní autorita;
- *populace*; velikost populace úměrně ztěžuje její kontrolu, naopak hustota zalidnění jí napomáhá;
- *ekonomická vyspělost*; vyspělé ekonomiky jsou sice zranitelnější terorismem, ale dlouhodobě odolnější vůči gerilové válce.

Jestliže tato kritéria aplikujeme na Afghánistán a přilehlé území Pákistánu, zjistíme nepříliš překvapivě, že se jedná o oblast pro gerilový způsob boje či vzbouřeneckví velmi příznivou.

O izolaci se i přes masivnost pohraničních hor na východě rozhodně mluvit nedá. Svědčí o tom i fakt, že mezi Pákistánem a Afghánistánem existuje 22 legálních a hlídaných hraničních přechodů, těch nelegálních (o kterých se ví) je ovšem asi 340,²³ pašerácká činnost dokonce nabývala a nabývá až regionálního významu.²⁴ Vzbouřeneckví probíhá především na jihu, jihovýchodě a východě Afghánistánu, v Pákistánu pak v severním Balúčistánu, Kmenových oblastech (FATA) a Severozápadních provinciích (NWFP), toto území dosahuje značných rozměrů, zhruba velikosti Texasu. Rozčlenění do samosprávních celků a především efektivní kontrola mezi nimi zatím rozhodně nejsou v moci ani jedné vlády či sil ISAF. Hranice mezi Pákistánem a Afghánistánem (Durandova linie) měří přibližně 2400 km a je umělým reliktem koloniální správy;²⁵ především podél této hranice žije paštúnské etnikum, čítající zhruba 25 miliónů,²⁶ právě z řad Paštúnů se pak rekrutuje většina vzbouřenců. Členitost terénu je skutečně značná (nejnižší bod Afghánistánu je v nadmořské výšce 258m, nejvyšší pak v 7485m),²⁷ a to i na pákistánské straně.²⁸ Je ovšem pravda, že vegetace příliš úkrytu před leteckou silou neposkytuje. Klima působí poměrně značně negativně právě proti užití leteckých jednotek, ale na druhou stranu zase znemožňuje větší aktivitu vzbouřenců v zimním období. Otázku populace jsme již nakousli, dodejme tedy, že osídlení v námi zkoumaném území má značně rurální charakter a skutečně, jak se domníval Galula, narážející vzbouřenci ve větších městech, například v Kandaháru, na větší obtíže než ve vesnicích.²⁹ V kontextu analýzy demografie se nelze nezmínit o velkém populačním růstu, především v Pákistánu, dále se velmi zhruba odhaduje, že v Pákistánu ještě zůstává dva a půl milionu afghánských utečenců,³⁰ tito nezaopatření Afghánci a především jejich mládež pak samozřejmě tvoří ideální rekrutační potenciál pro vzbouřence.³¹ Nerozvinutost, ba dokonce ekonomický úpadek pak opět nahrává vzbouřencům.

Ve zkratce a heslovitě jsme si demonstrovali velký potenciál, který třímá v gerilovém způsobu boje v Afghánistánu a přilehlých pákistánských oblastech.

POPIS SOUČASNÉHO DĚNÍ³²

Nejprve seznámíme čtenáře s krátkým historickým exkurzem do současné podoby vzbouřeneckví v Afghánistánu a přilehlých pákistánských oblastech, ve kterém se zaměříme na popis jeho aktivit. Později si představíme různé aktéry zapojené do vzbouřeneckví.

V roce 2001 se přibližně 100 příslušníků CIA, 350 speciálních sil a 15 000 ozbrojenců tzv. Severní Aliance za podpory leteckých sil USA postaralo o pád Tálíbanu.³³ Rychlost pádu islamistického režimu zaskočila snad každého, především pak samotné pákistánské bojovníky v rámci Tálíbanu, kteří kladli největší odpor spojeneckým vojskům. To se odrazilo v jejich zklamání z Tálíbanu a jejich neochoty bojovat; dle některých autorů to byl důležitý obrat, kdy se mnoho pákistánských militantních islamistů začalo realizovat na domácí půdě, především v kmenových oblastech, a můžeme tak mluvit o tzv. pákistánském Tálíbanu.³⁴

Na území Afghánistánu zatím probíhal nekoordinovaný úprk do Pákistánu. Později sice došlo k navýšení vojenské přítomnosti na zhruba 1300 amerických vojáků, stále se ovšem museli prchající tálibánci obávat jen leteckých úderů. USA do značné míry spoléhaly na pomoc afghánských warlordů, které si zaplatila CIA, ti však byli úplatní i ze strany al-Káidy a Tálibánu.³⁵ Nejpozoruhodnější roli sehrál Pákistán; pákistánská armáda sice poprvé od roku 1973 vstoupila do autonomních kmenových oblastí, ovšem jen proto, aby po teroristickém útoku na indický parlament 16. prosince a následné roztržce s Indií odklonila část svých sil směrem ke hranicím s Indií, a nechala tak hranici s Afghánistánem jen slabě sřeženou.³⁶ Pákistánská služba (ISI), která na jedné straně pomohla USA chytat některé tálibánce, jim také na straně druhé dodávala zbraně a prostředky pro jejich odpor. Tím dochází k nejparadoxnější situaci v průběhu této operace, a sice když byla řada operativců ISI a příslušníků Pohraničních sil odříznuta v Kunduzu rychlým postupem Severní Aliance spolu s větším počtem tálibánců a džihádistů z al-Káidy. Vzhledem k možnosti mezinárodní ostudy vyjednával Mušarraf s Bushem, a nakonec došlo k vysvobozovací akci, při níž se konalo několik desítek letů a několik stovek příslušníků ISI, velitelů Tálibánu, al-Káidy, Uzbeckého islámského hnutí bylo vysvobozeno ze sevření a dopraveno do Pákistánu.³⁷ Severní Aliance nebyla schopna pokračovat na jih do oblasti Kandaháru, protože neměla podporu v místním paštúnském obyvatelstvu. Situace byla nakonec ze strany ISI a CIA vyřešena najmutím warlordů z Quetty, kteří Kandahár spolu s americkými mariňáky dobyli, aniž by se jim však povedlo zajmout mullu Ůmara. Tálibánský režim byl poražen, přibližně pětina tálibánců pobita v boji a dvě třetiny zraněny a asi desetina vzata do zajetí.³⁸

Rok 2002 se nesl ve znamení politických změn. V Afghánistánu byl tradičním poradním sborem jmenován Karzáí do čela prozatímní vlády, v Pákistánu dosáhlo v parlamentních volbách obstojných výsledků koaliční uskupení islamistických stran MMA.³⁹ Tato strana je konstruktem pákistánské tajné služby, která jí dopomohla i k lepším výsledkům.⁴⁰ MMA se tak dostala do regionální samosprávy v Severozápadních hraničních provinciích, kde začala prosazovat islamistický řád, a Balúčistán, kde byla členem vládní koalice.⁴¹ Právě v Balúčistáně pak spolu s ISI zorganizovaly v Quettě zbytky tálibánského hnutí; kdysi sekulární Quetta se tak stala baštou islamismu a organizačním centrem vzbouřenečtví. Zde se také odehrály nepřítli úspěšné první rekruční pokusy a ISI započala s výcvikem a dodávkami zbraní.⁴² Afghánistán začal pociťovat první útoky ze strany Tálibánu. V Quettě zakotvil i mulla Ůmar a vzniklo i první organizované těleso vzbouřenců Quetta šúra (Quettská rada).

Na jihu, kde nebyla žádná koaliční vojska a kde byl takřka nulový sběr zpravodajských informací, došlo k růstu Tálibánu; tato oblast je také nejbližší Quettě. Na jihu měl mulla Ůmar vždy největší podporu. V roce 2003 došlo také k odštěpení tálibánské frakce Džajš Muslimín (Muslimská armáda), která se v roce 2005 ovšem opět stává součástí hnutí Tálibán.⁴³ Až v roce 2003 se také po předchozích zamítnutích ze strany Rumsfelda ISAF rozšířil mimo hranice města Kábul, kde působil doposud.⁴⁴ Byly také nasazovány první provinční rekonstrukční týmy (PRT) v rámci tzv. první etapy.⁴⁵ Invaze do Iráku přinesla i nové impulzy pro vzbouřenečtví, například jsou sem vysíláni ozbrojenci, aby se naučili technikám výroby improvizovaných explozivních zařízení (IED), z Iráku plyne i materiální podpora.⁴⁶

Rok 2004 přinesl Afghánistánu novou ústavu, ale také nárůst útoků na východě, které byly podnikány na Hizb Islámíj, organizaci pod vedením Gulbuddína Hikmatjára (HIG) napojenou na Tálibán, al-Káidu (či spíše její tvrdé jádro) a tzv. Haqqáního síť.⁴⁷ Proti al-Káidě uspořádala pákistánská armáda operaci, která ovšem skončila naprostým fiaskem, neboť na odpor armádě se postavili kmenoví válečníci ve Waziristánu. Armáda nakonec uzavřela příměří, ovšem s tím, že propustila všechny zajatce a došlo k amnestování všech rebelů.⁴⁸ Operace pákistánské armády tím neskončily, opakovaně docházelo a dochází k eskalaci násilí střídané příměřími, nejvýznamnější z nich bylo roku 2006 to, které kmenovým náčelníkům slibovalo autonomii s tím, že nebudou podporovat Tálibán. Dohoda ovšem nebyla nijak kontrolována.⁴⁹ Tento vývoj značil dvě věci, a sice neschopnost pákistánské armády a především kontrolu Tálibánu či spíše pákistánskému Tálibánu v Kmenových autonomních oblastech (FATA). Tálibán zde jen v roce 2006 popravil

120 kmenových vůdců.⁵⁰ Zřejmě v roce 2005, nejpozději v roce 2006, dochází k organizačnímu posunu, hlavní středisko vzbouřenectví na východě a severovýchodě hranice se stává značně aktivnějším než dříve a organizuje se v Pešawáru, hlouběji v Pákistánském území, mluvíme o tzv. Pešawár šúra (Pešawárské radě).⁵¹

V roce 2006 se poměrně dramaticky změnila situace, ISAF dokončilo rozmístění PRT de facto po celé ploše Afghánistánu, zároveň však dochází k nebyvalému nárůstu násilí. Oproti roku 2002 je zaznamenáno čtyřnásobně více útoků, jimž padlo za oběť osmkrát více osob. Také nárůst užívání IED a sebevražedných útoků byl značný.⁵² Tálibán se dokonce odhodlal k takřka konvenční ofenzivě a došlo k bitvě o Pašmul, ve které Tálibán utržil drtivou porážku, a bylo zřejmé, že svoji eskalaci násilí poněkud uspěchal.⁵³ Co k tomu Tálibán vedlo? Mohl to být tlak donorů, kteří chtěli vidět výsledky,⁵⁴ další vysvětlení může jednoduše spočívat v postupném navyšování aktivit Tálibánu, konečně poslední, ne však nezajímavé vysvětlení je, že se jedná o reakci Tálibánu na dokončení rozmístění PRT, tedy jakousi snahu převzít iniciativu a snížit dopad PRT.⁵⁵ Rok 2007 ovšem potvrdil schopnost Tálibánu udržet navýšenou aktivitu, v období se událo o čtvrtinu více útoků než v předchozím roce.⁵⁶ V prvním kvartálu roku 2008 můžeme pozorovat čtyřicetiprocentní nárůst.⁵⁷ Tento trend pokračoval i v létě. Denní počet útoků za první polovinu roku 2008 čítal 18,4 vůči 12,4 za stejné období předchozího roku.⁵⁸ Dále můžeme být svědky rozšíření co do oblastí, na které je útočeno, Tálibán začal napadat logistické trasy ISAF vedoucí z Pákistánu do Afghánistánu, nejničivější útok zničil přes 160 dopravních vozidel.⁵⁹ Nic tedy nenavěšuje tomu, že by šlo o krátkodobý jev, a vzbouřenci jsou schopni úroveň aktivity udržet či posílit, ať už jako reakci na aktivitu ISAF či snahu zalíbit se donorům.

Z historického exkurzu můžeme vyvodit několik zjištění:

- Aktivity vzbouřenců neustále rostou;⁶⁰
- Pákistán a pákistánské elementy sehrály důležitou roli při konsolidaci vzbouřenectví.

STRUKTURA A POVAHA VZBOUŘENCŮ⁶¹

Kdo vlastně stojí za současným násilím v Afghánistánu a přilehlých pákistánských oblastech? Je třeba předeslat, že ne všechno násilí má původ ve vzbouřenectví, často jej lze přičíst drogové mafii či organizovanému zločinu obecně, pŕtkám mezi kmeny, ale také afghánské policii, zvláště pokud není dobře placena.⁶² My se ovšem budeme zabývat jen politicky motivovaným násilím, to je pácháno hned několika militantními skupinami. Ještě než se pustíme do rozboru, je nutné vyřešit jeden sémantický problém.

Jde o označení Tálibán,⁶³ které jsme doposud užívali. V zahraničním akademickém světě se totiž začíná prosazovat pojem Neotálibán; předpona neo má opodstatnění v nové podobě hnutí, především jeho větší integraci s džihádisty, což se odráží v jeho cílech či rétorice, a dále také v spíše pragmatičtějších přístupu k novým technologiím, dříve tak odsuzovaným.⁶⁴ My však pro jednoduchost zůstaneme spíše u označení Tálibán, které je stále přinejmenším v ČR mnohem vžitější, ale nebudeme tím implikovat, že charakter hnutí je stejný. Hlavní změnou je jeho silná decentralizace a autonomizace jeho částí.

Mezi militantní skupiny v kontextu vzbouřenectví v Afghánistánu nejčastěji uváděné patří Tálibán, al-Káida, Hizb Islámij pod velením Gulbuddína Hikmatjára (HIG), tzv. Haqqánfho síť, pákistánský Tálibán, dále pak i méně významné Fronta Tora Bora, Hizb Islámij kdysi vedení Junisem Khalisem (HIK).⁶⁵ Můžeme mluvit i o větším počtu malých skupinek, polozávislých na Tálibánu.⁶⁶ Ještě existuje celá řada pákistánských skupin, které však většinou působí pouze jako nepřímá podpora Tálibánu, výjimkou jsou Džajš Muhammad a Uzbeké islámské hnutí (IMU), které se přímo účastnily bojů na straně Tálibánu v roce 2001 a jejichž současné angažmá není ovšem jasné.⁶⁷ Dále do této kategorie můžeme řadit Laškar Tajjíba a Harakát al-Mudžahidína, dnes již působící pod jinými názvy. My se budeme zabývat pouze prvním pěti.

Ještě malá poznámka ohledně Haqqáního sítě. Například Antonio Giustozzi nesouhlasí s jejím vyčleněním z organizační struktury Tálibánu, protože je dle něj jeho součástí; sám Haqqání pak měl být v roce 2006 jmenován vrchním vojenským velitelem Tálibánu, což činí jeho nezávislost na Tálibánu poněkud nepravděpodobnou.⁶⁸ Na stranu druhou akce, které se přičítají Haqqáního síti, mají poněkud odlišný charakter co do cílů a provedení,⁶⁹ existují zvěsti o tom, že Haqqání se snaží co nejvíce kontroly vojenských akcí převést na své syny, a dominovat tak v kontrole vzbouřenecké.⁷⁰ My přijmeme nyní pro naši analýzu snazší stanovisko, a sice to, že Haqqání je součástí Tálibánu, byť má jeho činnost svá jasná specifika. V budoucnu ovšem může být vše jinak, protože Haqqání začíná vystupovat proti Umarovi a jeho údajné velitelské neschopnosti.

Tálibán

Tálibán organizuje svou činnost za pomoci tří těles – již zmiňovaných Quetta šúra, Pešawár šúra. Vrchním orgánem je tzv. Rahbari šúra; zatímco Quetta má jasného vůdce, a sice mullu Umaru, u Pešawár šúra tomu tak není, a proto občas dochází k třenicím, či dokonce boji mezi veliteli Tálibánu.⁷¹ Zajímavým faktem je zřejmě poměrná oddělenost obou rad, protože na východě je užívána jiná metodika při konstrukci IED, nutno říci, že dokonalejší než na jihu.⁷² Lze to přičíst většímu vlivu al-Káidy na vedení boje na východě země.

Od organizace hnutí se obraťme k jeho členům. Kdo jsou vlastně ti, které nazýváme tálibové? Zřejmě asi čtvrtinu tvoří studenti náboženských škol madáris (plurál, madrasa singluár), přičemž drtivá většina madáris se nachází v pákistánském pohraničí, ať už ve FATA či NWFP. Ti jsou stejně jako druhá část hnutí vedeni ideologií; druhou část přibližně stejné velikosti tvoří tzv. džihádisté, kteří jsou spíše rekrutováni vesnickými duchovními, a důvodem pro boj je jim kromě ideologie i xenofobie vůči cizincům. Největší procento tálibů, asi 40 %, ovšem tvoří bojovníci, kteří se přidali k Tálibánu z lokálního oportunismu, ať už z iniciativy vlastní či svého náčelníka; do této kategorie spadají i ozbrojenci donucení pro Tálibán bojovat. Konečně zbývajících deset procent utvářejí námezdní síly, které jsou najímány na střelbu či útoky na jednotky ISAF či afghánské police.⁷³ Tvrdé jádro tvoří pouze první dva proudy; na základě historické zkušenosti není od věci se domnívat, že, jakmile to pro ně nebude výhodné, třetí a čtvrtá část hnutí Tálibán opustí. Odhady celkových počtů tálibů nejsou přesně známy, práce, ze které zde vycházíme, uvádí 17 000 bojovníků.⁷⁴ Z toho tvoří přibližně 7 000–8 000 příslušníci zmiňovaného tvrdého jádra, tj. ti, co jsou motivováni ideologicky. Tento odhad byl sestavován v roce 2007 a je pravděpodobné, že mezitím došlo k navýšení.

al-Káida

Tato teroristická organizace, či spíše její řídicí centrum, byla po invazi do Afghánistánu nucena přesídlit do Pákistánu, ale vzhledem k tomu, že zde měla řadu kontaktů, nebylo to pro ni žádným problémem.⁷⁵ Usídlila se ve FATA a v současnosti se soustřeďuje především v Severním Waziristánu, Mohmandu a oblasti Bajaur;⁷⁶ podnikla sice pokusy rozšířit své aktivity více do vnitrozemí Pákistánu, ale kvůli ztrátě většího počtu operativců tyto snahy přenechala spřáteleným pákistánským militantním skupinám.⁷⁷ Vzhledem k postupu pákistánského Tálibánu se ovšem lze domnívat, že má již dostatek prostoru působit aktivněji i v jiných částech FATA.

Na vzbouřeneckví se kromě indoktrinace ostatních částí vzbouřeneckví džihádistickou ideologií podílí také předávání know-how ohledně teroristických aktivit, konkrétně pak tvorby IED či páchání sebevražedných útoků. Není pravděpodobné, že by se výrazněji, či dokonce vůbec podílela na financování vzbouřeneckví.⁷⁸ Její síly zapojené do vzbouřeneckví čítají dle odhadů až dva tisíce mužů.⁷⁹

HIG

V roce 2002 dovolila íránská vláda návrat Gulbuddína Hikmatjára z íránského exilu do Afghánistánu. Za pomoci ISI ihned zakotvil v Pešawáru, kde navázal na své staré kontakty a síť bojovníků.⁸⁰ Nikdy se nestal součástí hnutí Tálibán, ovšem navázal s nimi a s al-Káidou čilou spoluprací; byl to mimochodem právě Tálibán, kdo jej přinutil vyhledat íránský exil. Podobně jako al-Káida operuje HIG především na východě země. Od roku 2006 si začíná HIG utvářet vlastní identitu nezávislou na Tálibánu a zdůrazňuje ve své rétorice především odboj proti okupačním silám. Tato skupina operuje pravděpodobně s 1500 bojovnic.⁸¹

Pákistánský Tálibán

Toto hnutí nepřitahuje často pozornost analytiků zabývajících se vzbouřenectvím v Afghánistánu, je to dáno především špatným nastavením výzkumného rámce. To, že pákistánský Tálibán sídlí v Pákistánu, neznamená, že neovlivňuje dění v Afghánistánu, o který nám jde především. Není sice jasné, do jaké míry jde o koordinované těleso, nicméně jeho cíle jsou jednoznačné – prosazení šaría v oblastech pod svou kontrolou, ideálně pak v celém Pákistánu. Na rozdíl od Tálibánu ovšem převažují kmenové faktory, a je tedy hnutím značně křehkým. Největším rozkolem mezi frakcemi je pohostinnost vůči al-Káidě a IMU, díky níž už došlo k velmi krvavým střetům mezi přívrženci Maulvi Nazíra, který spojil síly s Háfizem Gulem Bahadurem, a Baitulláha Mahsúda, kolem nichž se vytváří mocenská centra pákistánského Tálibánu. První jmenovaný se staví proti přítomnosti cizinců, a získal si tak podporu ISI, ovšem oba tábory (Muqami Tahrík Tálibán – MTT, Nazír a Bahadur a Tahrík Tálibán Pakistan – TTP, Mashsúd) shodně podporují vojenské akce proti ISAF, ale také proti pákistánské vojenské přítomnosti. Třetí (či čtvrtý) mocenský kruh, do vnitřních bojů se nezapojující, se utváří kolem Maulány Fazlulláha a Tahrík Nafáz Šarí'át Muhammad (TNSM). Posledně jmenovaný sídlí v NWFP, ovšem má mnohem blíže k Mahsúdu; mezi jeho TTP a TNSM byla uzavřena aliance a došlo k oficiálnímu spojení obou hnutí.⁸²

Byl to zřejmě pákistánský Tálibán, jenž stál za obležením Červené mešity (Lál Masdžid) či útokem na hotel Marriott. Pákistánský Tálibán do značné míry kontroluje většinu území FATA a Malakand v NWFP (především okrsek Swat), čímž vlastně nabízí ochranu pro aktivity nejrůznějších islamistických hnutí, mezi nimi právě i Tálibánu, al-Káidy či IMU. Pákistánský Tálibán, respektive jedna z jeho částí – TNSM,⁸³ poslala v roce 2001 na pomoc Tálibánu přes 7 000 bojovníků. Současná síla pákistánského Tálibánu se zhruba odhaduje na 40 000.⁸⁴ Dodejme ještě, že v roce 2008 MMA, která je alespoň částečně na pákistánský Tálibán navázána, zcela propadla ve volbách, což může svědčit o tom, jak moc byly předtím volby zfalšované; ve FATA se volby nekonají.

V současnosti dochází u tohoto hnutí k důležitému vývoji, o němž svědčí především spojení všech tří mocenských center pod hlavičkou Spojené rady mudžahidínů (aš-Šúra Ittiháda al-Mudžahidína),⁸⁵ jejíž zaměření je jak proti americké, tak proti pákistánské vládě. Tím dostává Severní a Jižní Waziristán ještě pevnější vládu pákistánského Tálibánu než kdy dříve. Není asi náhodou, že Mahsúd začal stupňovat své násilné aktivity. Právě Mahsúd je považován za největší spojení mezi afghánským vzbouřenectvím a pákistánským Tálibánem, neboť přísahal věrnost Umarovi, bojoval kdysi pod velením Haqqáního a má dle všeho napojení na al-Káidu.⁸⁶

- Vzbouřenectví v Afghánistánu a přilehlých oblastech je značně heterogenní povahy;
- Vzbouřenectví disponuje silou zhruba 20 000 tisíc ozbrojenců, z toho polovina je motivována ideologicky;⁸⁷ pokud ovšem by se pákistánský Tálibán začal v Afghánistánu více angažovat, situace by se podstatně změnila, precedens by tu pro to již byl.

ROZBOR HLAVNÍCH FAKTORŮ

Již zde bylo zmiňováno Manwaringovo paradigma,⁸⁸ které může sloužit jako poměrně jednoduchý a zároveň relativně přesný nástroj, jak uchopit fenomén vzbouřenectví. Klasické paradigma uvádí 7 hlavních faktorů ovlivňující průběh vzbouřenectví:

- vojenské akce intervenujících sil,
- podpůrné akce intervenujících sil,
- legitimita vlády,
- vojenské akce vládních sil,
- akce proti subverzi,
- jednotnost snahy,
- vnější podpora vzbouřencům.⁸⁹

Manwaring v roce 2005 s Fischelem přichází na základě dalšího výzkumu s novým paradigmatem či modelem – tzv. Populace-Oriented Model,⁹⁰ který explicitně uvádí, že hlavním gravitačním centrem je právě obyvatelstvo, skrze které se vlastně poměřuje efektivita činnosti stran konfliktu. Náš přístup bude z obou dvou modelů vycházet; rozdělíme si faktory na ty spadající do vojenské dimenze a ty v rámci dimenze legitimacy. V prvním ranku budeme zkoumat vojenské a podpůrné akce intervenujících sil, vojenské akce vládních sil a jednotnost snahy, v dimenzi legitimacy se logicky ocitá legitimita vlády; my nicméně budeme chápat boj o legitimitu jako hru s nulovým součtem, a zahrneme tedy i legitimitu vzbouřenců a konečně akce proti subverzi, opět oběma směry – oba tyto faktory jsou i tak velmi provázané.

Vojenská dimenze

Vojenské akce intervenujících sil

Jak již bylo zmiňováno, počáteční odpor rozmisťovat v Afghánistánu jednotky a místo nich využívat služeb místních warlordů měl za následek nejen poskytnutí času Tálibánu a dalším skupinám ke konsolidaci sil, ale do značné míry poškodil kredibilitu státu a mise ISAF v očích obyvatel. V současnosti dosahuje počet sil ISAF asi 51 tisíc⁹¹ a USA má mimo ISAF v oblasti dalších přibližně 37 tisíc;⁹² ani graduální navýšení jednotek ovšem nenapomáhá snižovat aktivitu Tálibánu. Experti na vzbouřenectví se shodují, že současné stavy jsou přinejmenším hrubě nedostačující vzhledem k rozlehlosti země a velikosti populace, o jejíž přízeň se bojuje.⁹³ Tuto matematiku opravuje letecké síla jen částečně; letecká podpora efektivně zasahuje proti tálibánským útokům, ale zákonitě nemůže jakkoli vytvořit vztah mezi populací a ISAF či afghánskou vládou.⁹⁴ Plánovanému navýšení se budeme věnovat v jednom ze scénářů.

Podpůrné akce intervenujících sil

Slibovaný masivní nation building v Afghánistánu se rozhodně nekonal; to opět souviselo se strategií založenou na nepřímé vládě za pomoci warlordů, kteří disponovali většími financemi než Karzáí. I přesto, že se finanční pomoc zvedá, stále do Afghánistánu přitéká méně peněz na hlavu než třeba do Kosova, o rozdílnosti bezpečnostní situace v obou zemích ani nemluvě.⁹⁵ Fungování a efektivita PRT není zatím dostatečně prozkoumána, ale Sean Maloney má rozhodně pravdu, když říká, že i malé úspěchy například ve vzdělání mají velký dopad, a tak svým způsobem hraje čas ve prospěch koaličních sil;⁹⁶ to je samozřejmě nutné vybalancovat rostoucí politickou únavou přispěvatelských zemí ISAF. Zdá se, že se prozatím příliš nedaří lokální úspěchy přetavit ve zlepšení na strategické úrovni. Neměli bychom dále zapomenout, že vážně míněný rekonstrukční program a nation building neběží dost dlouho, aby měl jasné výsledky.

Vojenské akce vládních sil

Je nutno předeslat, že o žádných *samostatných* akcích afghánských sil nemůže být v praxi řeč. Afghánská národní armáda (ANA) byla jednoznačně cvičena jako podpůrná síla koaličních vojsk a alespoň prozatím není schopna efektivní samostatné činnosti. Přestože na afghánské armádě stále můžeme najít mnoho chyb, jako je poměrně velké procento dezerce, nedisciplinovanost apod.,⁹⁷ je považována za největší úspěch protivzbuřenecké strategie. Její efektivitu potvrzují i příslušníci koaličních vojsk a je známo, že s ní tálibánci, především pak ti mimo tvrdé jádro, odmítají bojovat.⁹⁸ Počty ANA se pohybují kolem 80 000 a i zde se počítá s navýšením; plány se pohybují okolo 134 000.⁹⁹ V silné kontrapozici vůči úspěšné ANA se ocitá afghánská národní policie (ANP), důvodů její nekompetence je hned několik, je příliš svázána s kmenovým předivem a přízněmi v oblasti, často slouží přímo konkrétním warlordům, je známa svou korupcí, účasti v pašování drog apod. Částečně je to dáno velmi nízkým platem, který by se ale měl postupně navyšovat. Aktuální počty podobně jako u ANA dosahují výše 80 000 příslušníků.¹⁰⁰ ANP je často jediným, co si vesničané představí pod pojmem vláda, jinými slovy zprostředkovává jediný kontakt se současným režimem; vzhledem k této důležitosti jí prozatím nebyla věnována dostatečná pozornost. ANA nese hlavní břímě střetů s Tálibánem, tálibánci si zase jako své cíle vybírají spíše ANP, jejíž příslušníci nemají pro boje s Tálibánem dostatečný výcvik či výstroj.¹⁰¹

Jednotnost snahy

O koordinaci a sdílení informací mezi Washingtonem, Kábulem či oblastními středisky rozhodně nemůže být řeč mimo přísně vojenskou rovinu. Sice existuje obecná strategie rozvoje a rekonstrukce,¹⁰² každé PRT však funguje dle toho, jak si to nastaví stát mající velení v dané oblasti. Až donedávna ani nefungovala výměna informací a zkušeností mezi jednotlivými PRT.¹⁰³ Kompartelizace Afghánistánu sice nebrání lokálnímu rozvoji, ovšem děje se tak za cenu nestejněměrné úrovně a právě v této kompartelizaci může být hlavní důvod, proč práce PRT není přetavena ve větší úspěch na strategické úrovni. Dále ani NATO rozhodně nemůže navenek prezentovat svou jednotnost; generální tajemník se doslova snaží uprosit vládní představitele o navýšení počtu jednotek. NATO je náchylné k politickému oportunismu, jakého jsme svědky například v ČR či Holandsku, kde jsou zahraniční mise obětí disputace politických stran mající původ v domácích, nikoli zahraničních problémech.

Vnější podpora vzbouřencům

Je neoddiskutovatelným faktem, že podpora ze strany Pákistánu značně pomáhá vzbouřenectví v Afghánistánu. Mezi všeobecný konsenzus patří, že ISI, či alespoň někteří její příslušníci, i nadále podporují Tálibán.¹⁰⁴ Děje se tak hned z několika důvodů, především z obavy, aby se nestal režim v Kábulu příliš proindický. Dále je zjevná snaha dosáhnout islamizací pohraničního pásu tzv. strategické hloubky Pákistánu v případě možného konfliktu s Indií a zároveň získání určité výhody při jednání s afghánskou vládou. Jsou tací, kteří to dělají i z ideologických důvodů. Pákistán se snaží chovat k Tálibánu podobně jako ke kašmírským militantním skupinám, tedy k jako jinému druhu islamismu, než je džihádismus al-Káidy či sektářské násilí mezi šíity a sunnity. Zatímco proislamistické smýšlení¹⁰⁵ se v armádních řadách víceméně podařilo vymístit, o protiamerických tendencích a pragmatickém užívání islamistických stran a skupin v zákulisním boji ze strany ISI se to rozhodně říci nedá. Můžeme s určitostí prohlásit, že podpora ISI či jejich částí bude i nadále pokračovat,¹⁰⁶ bude ovšem pravděpodobně mnohem pragmatičtější a bude se tak dít v menší míře.¹⁰⁷ Nutno připomenout, že ISI se snaží rozdělit pákistánský Tálibán a poštvat ho proti sobě.

Aktivity ISI ovšem zdaleka nejsou jedinou podporou vzbouřenectví ze strany Pákistánu, největší hrozbou z hlediska afghánské vlády je podpora nestátní. Kromě propletence militantních skupin, kterých je v Pákistánu s podobným smýšlením jako Tálibán celá řada,¹⁰⁸ tu ovšem ještě jsou politické strany a především pak Džamá'a Ulamá Islami, která je přinejmenším myšlenkovým

otcem Tálibánu. Představíme si zde především materiální podporu. V Pákistánu je v současnosti 15 000 až 45 000 madáris a studuje v nich asi 1,7 milionu náboženských studentů ročně, z toho se udává, že tak 10 až 15 % madáris je militantního vyznání;¹⁰⁹ to vytváří obrovský rekruční potenciál pro Tálibán a další skupiny a ten byl v minulosti mnohokrát využit. Například při ofenzívách Tálibánu proti Severní Alianci v letech 1996 a 1997, aby zaplnil značné ztráty, povolal Tálibán minimálně dvakrát 5 000 čerstvých rekrutů.¹¹⁰ Mušarraf se pokusil dostat náboženské školy pod kontrolu, ale zoufale selhal, protože v žádném případě není pákistánská vláda schopna kontrolovat tok peněz financujících jejich chod a nemá reálně čím je nahradit, protože edukační systém zvláště v pohraničních oblastech zcela selhává.

- Žádný z faktorů nenaznačuje nějaké velké změny, navyšování kapabilit a počtů vojáků ISAF či afghánských složek je spíše pomalého rázu, se kterým se ovšem rekruční potenciál Tálibánu může bez problémů měřit.

Dimenze legitimacy

Legitimita a akce proti subverzi

Abulkader Sinno ve svém vynikajícím rozboru úspěchu Tálibánu před rokem 2001 postuluje nesmírně zajímavou tezi. Nebyla to podpora ISI, která zapříčinila úspěch Tálibánu, protože tu dostával, a dokonce v mnohem větší míře i HIG, aniž by ji byl schopen přeměnit ve větší podporu ze strany Afghánců.¹¹¹ Odpověď tedy nevězí v podpoře ISI, ale v legitimitě.

V dalším rozboru už bohužel nemůžeme jeho myšlenky převzít, protože dnešní Tálibán má poněkud jiný charakter. Už se například v konfliktu nemůže jevit jako nesobecký a neutrální aktér, kterému jde o nastolení bezpečnosti pro všechny. Ani nemá auru neporazitelnosti, jeho „charisma“ je tedy mnohem menší než dříve. Co ovšem ztratil ze své legitimacy, dohání svou propagační či spíše zastrášovací kampaní.¹¹² Tálibán totiž velmi úspěšně vede tzv. válku o školy a válku o mešity. Je si příliš dobře vědom dlouhodobého dopadu vzdělávacích programů, a tak se snaží tento proces přerušit, stejně tak islám v jeho neznadikalizované verzi může jeho popularitě uškodit a odvrátit některé ideologicky motivované rekruty. Nepohodlné mešity a školy jsou vypalovány, učitelé i mullové vražděni či je jim alespoň vyhrožováno tzv. nočními dopisy. Tálibán vysílá své mully, aby kázali radikální verzi islámu, odstraňuje nepohodlné kmenové stařešiny a na jejich místo dosazuje ty své. Ve všem se odráží dobrá znalost lokálních poměrů, zatím však stále nedokáže Tálibán nabídnout příliš pozitivního, ale i to se začíná měnit. Tálibán zakládá své školy, investoval do vytištění nových učebnic, jeho mullové znalí islámské jurisprudence často plní funkci neutrálních soudců v kmenových sporech.¹¹³

Jak je na tom s legitimitou Karzáiho režim? Vzhledem k nešťastné politice USA založené na warlordech a slabé centrální vládě, v níž ovšem sám Karzái pokračoval kooptováním warlordů do vlády a dosazováním vlastních příbuzných do úřadů, nijak slavně. Nepodařilo se mu to, v čem Tálibán uspěl, a sice odstranění konkurenčních mocenských center. Problematické je i liberální pojetí nation buildingu, které se místo na stabilitu zaměřuje na procedurální a instituciální vhodnost.¹¹⁴ Dále to není Tálibán, kdo nejvíce vydělává na opiu, ale zkorumpovaní státní představitelé a policie. Nic z toho nevytváří pozitivní obrázek. V průzkumech veřejného mínění se opakovaně objevuje jako hlavní problém nespokojenost se slabou vládou.¹¹⁵ Je faktem, že již běží řada rekonstrukčních programů, začínají též proudit zahraniční investice, například v oblasti těžby nerostných surovin. Nicméně se slabou vládou bude dopad pro Afghánistán jako celek mizivý. Další nepříznivou skutečností z hlediska legitimacy ISAF a vlády v Kábulu jsou letecké útoky na vybrané militanty v pohraničních oblastech, kde kromě daného radikála umírají jako kolaterální škody i civilisté.

Z dlouhodobého hlediska je to nesmírně velký problém, který není možno podcenit; z hlediska pašutínského kodexu je to nepřijatelné a žádá si to krvavé odplaty. Jak se pregnantně vyjádřil jeden

diplomat, úmrtí paštúnského dítěte znamená ztrátu přízně vesnice na sto let.¹¹⁶ Selektivní letecké útoky také posilují soudržnost pákistánského Tálibánu.

- Ani jedna ze stran nemá výrazný náskok vůči té druhé v oblasti legitimacy; tam kde Tálibán ztrácí v pozitivním obrazu, dohání to zastrašováním.

PŘEDPOVĚĎ VÝVOJE VZBOUŘENECTVÍ

Pokusíme se o krátkodobou analýzu budoucího vývoje na základě naznačených faktorů a zjištění, tyto faktory budeme extrapolovat a v druhém a třetím případě změníme právě jednu proměnou, a to intenzitu vojenské přítomnosti a legitimitu (rozuměj podporu obyvatelstva).

Scénář 1 – extrapolace

Tento scénář je z hlediska analytika nejjednodušší a již zde byl implicitně naznačen. V situaci, kdy ani jedna ze stran nemá převahu v legitimitě (jakkoli se to dá obtížně operacionalizovat), se jako výslednice sil zdá být rostoucí aktivita vzbuřenců; s tou sice roste i počet koaličních jednotek či afghánských sil, ale rozhodně ne v té míře, aby byly schopny růst vzbuřeneckých aktivit zastavit. S větší aktivitou se vzbuřenci zdají být silnějšími, než skutečně jsou, a proto bude i růst jejich podpora, protože se pro Afghánce zdají být tím silnějším aktérem a Afghánci budou mít tendenci se přidávat k vítězné straně. Jestliže bude pokračovat nárůst aktivit v této míře, bude růst i jeho legitimita v očích obyvatel. Hlavním faktorem legitimacy je totiž bezpečnost, respektive strach o ni;¹¹⁷ pokud bude Tálibán stupňovat násilí, začnou mu Afghánci ve strachu o své bezpečí čím dál častěji pomáhat. S větší spoluprací ze strany populace bude Tálibán schopen logisticky náročnějších operací a přibude mu lokálních rekrutů (3. skupina rekrutů), stane se tím akceschopnějším, což opět bude budit ještě větší strach o bezpečnost a objeví se tendence populace přidat se k silnější straně. V tomto scénáři není přítomný žádný faktor, který by tomuto zabránil. Ve střednědobém výhledu tedy vzbuřenectví vyhrává konflikt. Jinak tomu může být ve scénáři dva.

Scénář 2 – projekce, posílení vojenské přítomnosti

V současné době jsme svědky prohlášení o brzkém navýšení vojenské síly. Aby tato varianta skutečně fungovala, muselo by dojít k navýšení přinejmenším na poměr deseti příslušníků bezpečnostních sil na tisíc obyvatel,¹¹⁸ obvykle se ovšem doporučuje dvacet příslušníků na tisíc obyvatel.¹¹⁹ Tato logika by v současné době znamenala navýšení asi o sto, respektive čtyři sta tisíc příslušníků ozbrojených sil, samozřejmě nikoli pouze zahraničních. Podotkněme, že není důležitý jen počet, ale také rozmístění jednotek.¹²⁰ Pro protivzbuřeneckou úspěšnost je nutné rozmísťovat síly do menších celků co nejlépe populaci,¹²¹ k čemuž zatím v Afghánistánu příliš nedochází. S podstatným navýšením vojenské přítomnosti a jeho vhodným rozmístěním můžeme předpokládat zlepšení bezpečnostní situace obyvatel. Za této situace je splněn první předpoklad získání legitimacy. Populace tak bude ve větší míře uchráněna útoků, ale stále bude ochotna naslouchat propagandě vzbuřenectví vzhledem k nespokojenosti s vládou. Útoky na ozbrojené jednotky zřejmě poklesnou, ale rozhodně nezmizí. Tálibán navíc může přesunout své aktivity z vojenské dimenze do dimenze ekonomické (produkce opia), politické (naklonění si lokálních vůdců) či sociální (např. vlastní systém školství), jak již několikrát učinil, když se vojenské střety stávaly příliš nebezpečnými.¹²² Pokud by tedy navýšení nebylo ruku v ruce se zlepšením státní správy a především vzdělanosti obyvatelstva, které činí obyvatelstvo odolnější vůči propagandě, v ideálním případě i v oblasti náboženské výchovy, podaří se situaci pouze stabilizovat, nikoli vyřešit. Není

příliš pravděpodobné, že za současného stavu povolí v konfliktu Tálibán. Jedná se tedy o poměrně křehkou podobu stabilizace situace.

Scénář 3 – projekce, navýšení legitimity ISAF a afghánské vlády

Pokud dojde k navýšení legitimity protivzbuřenecké strany, bude to mít okamžitý efekt na fungování vzbuřenců, kterým se velmi zkomplikuje informační a logistické roviny boje, protože se jim budou mnohem obtížněji získávat informace o koaličních jednotkách a již se nebudou moci s takovou jistotou spoléhat na vesnice coby logistické uzly. Poklesem aktivit vzbuřenců klesne i jejich přízeň ze strany námezdních sil a těch, kteří se k němu přidali z oportunismu, a lokálních důvodů, čímž se dále oslabí síla vzbuřenectví. Není ovšem pravděpodobné, že by to tvrdé jádro vzbuřenectví v této době vzdalo a může dále přežívat i nadále. Není ani pravděpodobné, že by legitimační apel protivzbuřenců zasáhl i pohraniční pás v Pákistánu, zde to již vyžaduje regeneraci poškozené kmenové struktury, zkrocení privátního islamistického školství a ekonomickou integraci těchto nejchudších oblastí. Tato varianta nenabízí žádné rychlé ani snadné řešení. K navýšení legitimity je třeba napravit vládnutí, což se zase zřejmě neobejde bez odstavení konkurenčních mocenských center, která mají navrch například i zapojením do obchodu s drogami. Politická ekonomie zde jasně velí, že je potřeba posílit centrální správu a zdanění, odstranit nepotismus a klientelismus. Silný impuls by potřebovalo i vzdělávání, které tvoří páteř protivzbuřeneckého boje. Ani tento scénář ovšem nenabízí více než stabilizaci situace, byť o poznání pevnější než ve scénáři dvě, je tomu proto, že ohnisko odporu bude zůstávat netknuté, a sice v Pákistánu. Afghánistán se tak stane silnějším státem, ale bude neustále pod tlakem militantních islamistů.

- Navýšení legitimity přináší o něco příznivější vyhlídky než pouze zvýšení vojenské přítomnosti, je ovšem otázkou, zda je navýšení legitimity reálně dosažitelné bez zaručení bezpečnosti obyvatelům;
- Ovšem ani jedno z řešení neřeší problém jako takový, byť jej může silně zredukovat.

ZÁVĚR

Výše uvedená analýza ukázala velkou komplexitu fenoménu vzbuřenectví v Afghánistánu a přilehlých pákistánských oblastech, žádná jednoduchá řešení rozhodně nejsou v dohlednu. Na základě rozboru můžeme doporučit následující:

- Mělo by dojít k silnému navýšení vojenské přítomnosti, které zaručí většině populace bezpečnost, což napomáhá kontinuitě rekonstrukčních programů a zaručuje krok k získání legitimity v očích obyvatel – odstranění strachu o bezpečnost. Toto ovšem samo o sobě nestačí, a proto
- musí jít navýšení vojenské přítomnosti ruku v ruce s posílením legitimity, tedy především efektivitu státní správy a vážně míněnou a dostatečně financovanou snahou revitalizovat zemi, ekonomiku, ale především školství, které je hlavní zbraní v boji proti vzbuřencům. Skrze školství totiž lze nejlépe budovat alespoň nějaké národní povědomí či obecně šířit státní propagandu – v neutrálním slova smyslu. Neměla by být podceňena ani náboženská rovina boje, protože jen tato rovina může odradit od násilí příznivce tvrdého jádra vzbuřenců. Palčivou otázkou je i současná úroveň afghánské národní policie;
- Z hlediska odstranění vzbuřenectví je nezbytné řešit i situaci v pákistánském pohraničí, které je skutečným gravitačním centrem vzbuřenectví¹²³ jak po organizační, rekrutační, tak i ideologické stránce. To vyžaduje ovšem po Pákistánu celou řadu kroků – zdemokratizovat svůj systém, snížit vliv armády na domácí politice, stejně jako v Afghánistánu reformovat školství, nabídnout tak i pro chudou populaci kvalitní

vzdělávání, ekonomicky integrovat oblasti, respektovat paštnwálí a tolik ceněnou autonomii FATA a hlavně ukončit podporu islamistickým radikálům.

Protivzbuouenecký boj není dle této analýzy odsouzen k neúspěchu, jak mnozí tvrdí, ale vyžaduje mnohem větší úsilí, než si byli někteří politici ochotni připustit. Plánované navýšení vojenské přítomnosti je správným a nutným krokem, ale rozhodně krokem pouze prvním v řadě. Proto často uváděný argument, že vojenské navýšení v Afghánistánu neřeší situaci, a tedy není žádoucí, se zakládá na pravdě jen z části. Je uznávaným faktem, že protivzbuoueneckví nemůže být vedeno pouze vojensky, ale také v dimenzi politické, ekonomické a sociální a ani vzbuoueneckví v Afghánistánu a přilehlých pákistánských oblastech není výjimkou. Ono navýšení také může působit pro Afghánce jako důkaz o determinaci NATO v Afghánistánu zůstat, tento aspekt je nesmírně důležitý z hlediska podpory obyvatel.

Není příliš realistické se domnívat, že se bude opakovat relativně rychlý protivzbuouenecký úspěch jako v Iráku kooptováním ozbrojených příslušníků bývalého režimu, což je myšlenka velmi populární především v amerických kruzích. Tito lidé doufají, že vytvářením domobranných milic ve FATA či jednáním s „umírněnými talibánci“ se problém vyřeší sám, což bohužel odráží nepochopení specifik a politických realit FATA a vzbuoueneckví. V Afghánistánu a přilehlých oblastech jsou z hlediska vzbuoueneckví mnohem příznivější geografické a demografické determinanty než v Iráku a také transnacionalita hnutí hraje vzbuoueneckví do karet. A především v Afghánistánu ani ve FATA jednoduše není příliš koho kooptovat.

POZNÁMKY

¹ Termín vzbuoueneckví zde bude používán jako možná sporný překlad anglického insurgency, povstaleckví bude chápáno jako české synonymum k uprising. Jiné pojetí je také možné.

² ZIPFEL, Tomáš. Afghánistán mezi optimismem a defetismem. Od jeho analýzy, která se spíše soustředuje na pozice a strategie aktérů, se odlišíme především tím, že nebudeme zohledňovat otázku vyjednávání s tzv. umírněným Talibánem, rozhodně ne v krátkodobém výhledu.

³ Srov. CLARK, Robert M. *Intelligence Analysis: A Target Centric Approach*.

⁴ BUZAN, Barry. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, s. 190.

⁵ WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution*, s. 193–195.

⁶ Např. RASHID, Ahmed. *Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia*.

⁷ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 83–84.

⁸ Např. ROY, Oliver., ZAHAB, Mariam A. *Islamist Networks: The Afghan-Pakistan Connections*; HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Islam*.

⁹ GIUSTOZZI Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 33–37, 42.

¹⁰ Srov. GALULA, David. *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*, s. viii, 49–55; MANWARING, Max G. Eds. *Uncomfortable Wars: Towards a New Paradigm of Low Intensity Conflict*; FISHEL, John T., MANWARING, Max G. *Uncomfortable Wars Revisited*. Norman: University of Oklahoma Press; US.ARMÝ. *Counterinsurgency Field Manual*.

¹¹ Srov. MANWARING, Max G. Eds. *Uncomfortable Wars: Towards a New Paradigm of Low Intensity Conflict*.

¹² FISHEL, John T., MANWARING, Max G. *Uncomfortable Wars Revisited*.

¹³ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 147–153.

¹⁴ Např. *ibid.* s. 13, 138.

¹⁵ Srov. RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and the Failure of Nation Building in Pakistan, Afghanistan and Central Asia*, s. 72–73, 242–244; pro úplnost uveďme, že mulla Dadulláh, jeden z jeho pobočníků, byl zabit v roce 2007.

- ¹⁶ Srov. RASHID, Ahmed. *Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Cental Asia*, s. 103; GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 83.
- ¹⁷ Srov. JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontiers, s. 73–74.
- ¹⁸ Srov. HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Islam*; RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*.
- ¹⁹ Srov. CREWS, Robert D. Moderate Taliban? s. 269.
- ²⁰ Srov. RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 277; JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontiers, s. 56.
- ²¹ GALULA, David. *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*, s. 55.
- ²² *Ibid.*, s. 23–24.
- ²³ JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontier, s. 44.
- ²⁴ Např. RASHID, Ahmed. *Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Cental Asia*; RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*.
- ²⁵ Srov. CIA. World Factbook.
- ²⁶ JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontier, s. 51.
- ²⁷ Srov. CIA. World Factbook.
- ²⁸ Srov. ÉTIENNE, Gilbert. *The Country and Its People*, s. 151.
- ²⁹ Např. MALONEY, Sean M. A violent impediment: the evolution of insurgent operations in Kandahar province 2003–2007.
- ³⁰ KRONENFELD, Daniel A. Afghan Refugees in Pakistan: Not All Refugees, Not Always in Pakistan, Not Necessarily Afghan?, s. 43–44. Jedná se o hrubý odhad, protože ten předešlý se mýlil o 5 milionu utečenců.
- ³¹ Např. GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 67.
- ³² Zajímavý popis z pohledu ISAF přináší MALONEY, Sean M. Conceptualizing the War in Afghanistan: Perceptions from the Front, 2001–2006.
- ³³ JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad, s. 7.
- ³⁴ BEHURIA, Ashok K. Fighting the Taliban: Pakistan at war with itself, s. 532.
- ³⁵ HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Islam*, s.120; RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 125–137.
- ³⁶ HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Islam*, s.120–121.
- ³⁷ RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 78, 91–92.
- ³⁸ *Ibid.*, s. 91–96.
- ³⁹ Spojená Rada pro Akci, Muttahída Madžlis 'Amal (MMA).
- ⁴⁰ Srov. HAQQANI, Husain. *Pakistan: Between Mosque and Military*, s. 259; JAFFRELOT, Christophe. *Afterword: To 2004*, s. 283.
- ⁴¹ Např. BEHURIA, Ashok K. Fighting the Taliban: Pakistan at war with itself.
- ⁴² RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 241–242, 283; GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 25, 37–38.
- ⁴³ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 81.
- ⁴⁴ RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 133–135.
- ⁴⁵ BOLLEN, Myriame T. I. B., LINSSEN, Eric T., RIETJENS, Sebastiaan J. H. Are PRTs Supposed to Compete with Terrorists?
- ⁴⁶ RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s.282, 367.

- ⁴⁷ MALONEY, Sean M. A violent impediment: the evolution of insurgent operations in Kandahar province 2003–2007, s. 206.
- ⁴⁸ HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Islam*, s.142–143, 150–152.
- ⁴⁹ RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 277–278; srov. JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontier, s. 56.
- ⁵⁰ Ibid.
- ⁵¹ Ne že by před tím neexistovalo koordinační těleso, jen zřejmě ne tak pevné struktury, a bylo spíše ve FATA.
- ⁵² JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad, s. 7–8.
- ⁵³ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s.124–126.
- ⁵⁴ Ibid., s. 123.
- ⁵⁵ Npor. ZELINKA, Ivo. Interview.
- ⁵⁶ JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad, s. 7–8.
- ⁵⁷ RUBIN, Barnett R. Rubin: Afghanistan Insurgent Attacks up in 2008.
- ⁵⁸ RADIN, Chris, ROGGIO, Bill. Afghanistan: Mapping the rising violence.
- ⁵⁹ PAGE, Jeremy. Scores of Nato supply trucks destroyed in second attack in Peshawar.
- ⁶⁰ Pro opravdu vyčerpávající popis nárůstu násilných aktivit nabídněme následující výčet: nárůstu o 33 % ozbrojených střetů iniciovaných vzbouřenci, navýšení o 40% u incidentů s přímou palbou, o 27 % se zvýšil počet útoků s improvizovanými explozivním zařízeními (IED), počet napadení střelami země–vzduch narostlo dokonce o 67 %. CORDESMAN, Anthony H. *Winning in Afghanistan: Creating Effective Afghan Security Forces*, s. ii.
- ⁶¹ Část podobného rozboru již byla publikována na serveru natoakutal.cz, srov. ZELINKA, Petr. Náboženská dimenze vzbouřenectví v Afghánistánu.
- ⁶² MALONEY, Sean M. A violent impediment: the evolution of insurgent operations in Kandahar province 2003–2007, s. 202.
- ⁶³ Pro sémantickou analýzu slova Tálibán srov. RZEHAK, Lutz. Remembering the Taliban, s.192.
- ⁶⁴ Srov. TARZI, Amin. The Neo-Taliban, s. 275–276.; GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 13, 138.
- ⁶⁵ JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad, s. 67.
- ⁶⁶ Viz GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 131.
- ⁶⁷ srov. ROY, Oliver, ZAHAB, Mariam A. *Islamist Networks: The Afghan-Pakistan Connections*; HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Isla*, a to i přestože IMU byla poměrně silnou a vlivnou organizací ještě před rokem 2001, srov. RASHID, Ahmed. *Jihad: The Rise of Militant Islam in Central Asia*, nyní se na afghánském vzbouřenectví zřejmě příliš nepodílí.
- ⁶⁸ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 91.
- ⁶⁹ Npor. ZELINKA, Ivo. Interview.
- ⁷⁰ SHAZHAD, Syed S. Dadullah's death hits Taliban hard.
- ⁷¹ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 83–84; JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontiers, s. 56–57.
- ⁷² Npor. ZELINKA, Ivo. Interview.
- ⁷³ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 33–43.
- ⁷⁴ Ibid.
- ⁷⁵ Srov. GUNARATNA, Rohan. *Inside al-Qaeda: Global Network of Terror*.
- ⁷⁶ Srov. RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 267–272; GUNARTNA, Rohan, NIELSEN, Anders. Al Qaeda in the Tribal Areas of Pakistan and Beyond.
- ⁷⁷ HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Islam*, s. 119–140.

⁷⁸ NAPOLEONI, Loretta. The Evolution of Terrorist Financing Since 9/11: how the New Generation of Jihadist Fund Themselves.

⁷⁹ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 132.

⁸⁰ RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*, s. 244.

⁸¹ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 129, 132.

⁸² Např. REHMAT, Kamran. Swat: Pakistan's lost paradise.

⁸³ BEHURIA, Ashok K. Fighting the Taliban: Pakistan at war with itself.

⁸⁴ GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 132.

⁸⁵ Např. SHAH, Saeed. Taliban rivals unite to fight US troops.

⁸⁶ ALI, Imitaz. Baitullah Mehsud – The Taliban's New Leader in Pakistan.

⁸⁷ Nabízené počty jsou jen jedním z možných odhadů srov. MARKEY, Daniel. *Securing Pakistan's Tribal Belt*. Tento akademik ovšem dle autora podhodnocuje al-Káidu, zatímco značně přeceňuje IMU co do síly. Musíme bohužel přijmout nejistou povahu překládaných dat. Giustozziho čísla byl autor schopen pozitivně kolaborovat pouze u netalibánských sil, u Tálibánu se čísla pohybují v reálnějších odhadech mezi deseti a dvaceti tisíci. Vzhledem ke Giustozziho terénnímu výzkumu byla dána přednost jeho odhadu.

⁸⁸ Pro jeho přesný popis viz MANWARING, Max G. Eds. *Uncomfortable Wars: Towards a New Paradigm of Low Intensity Conflict*; FISHEL, John T., MANWARING, Max G. *Uncomfortable Wars Revisited*.

⁸⁹ MANWARING, Max G. Eds. *Uncomfortable Wars: Towards a New Paradigm of Low Intensity Conflict*.

⁹⁰ FISHEL, John T., MANWARING, Max G. *Uncomfortable Wars Revisited*.

⁹¹ ISAF placemat; srov. ZIPFEL, Tomáš. Afghánistán mezi optimismem a defétismem.

⁹² *U.S. Forces in Afghanistan*.

⁹³ JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad, s. 38.

⁹⁴ Ohledně možných rolí vzdušných sil ve vzbouřenectví viz US.ARMY. *Counterinsurgency Field Manual*, s. 363–371.

⁹⁵ RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*.

⁹⁶ MALONEY, Sean M. A violent impediment: the evolution of insurgent operations in Kandahar province 2003–2007, s. 219.

⁹⁷ Srov. GIUSTOZZI, Antonio. Auxiliary Force or National Army? Afghanistan's 'ANA' and the Counter Insurgency Effort, 2002–2006; GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*, s. 181–189.

⁹⁸ Npor. ZELINKA, Ivo; TRANSATLANTIC PERSPECTIVES ON SECURITY IN 21ST CENTURY - SUMMER SCHOOL. Conflictmanagement in the field.

⁹⁹ CORDESMAN, Anthony N. *Winning War in Afghanistan: Creating effective security force*, s. 40.

¹⁰⁰ INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Policing in Afghanistan: Still Searching for a Strategy.; INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Reforming Afghanistan's Police.

¹⁰¹ Srov. GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*.

¹⁰² Srov. *The Afghanistan Compact*.

¹⁰³ TRANSATLANTIC PERSPECTIVES ON SECURITY IN 21ST CENTURY - SUMMER SCHOOL. Conflictmanagement in the field.

¹⁰⁴ JONES, Seth G. Pakistan's dangerous games.

¹⁰⁵ Zde ve smyslu směřování armády jako celku, nikoli jako otázka osobní víry.

¹⁰⁶ Srov. HAQQANI, Husain. *Pakistan: Between Mosque and Military*.

¹⁰⁷ Vyvozujeme tak ze současného personálního nastavení armádních špiček, které tvoří především náčelník pozemního vojska Ašfáq Párvíz Kajání a jím dosazený ředitel ISI Ahmad Šúja Paša, a oba vykazují jednoznačné směřování poměrně ostrého přístupu k militantům, to jim ovšem nebrání v tradičním oportunistu. Kajání dal najevo, že by dal přednost armádě méně angažované v domácí politice. Pro přehled vztahu státosti, armády a islamistů srov. ABBAS, Hassan. *Pakistan's Drift Into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror*; HAQQANI, Husain. *Pakistan: Between Mosque and Military*; pro velmi

stručnou a mnohem povrchnější analýzu pak ZELINKA, Petr. Ozvěny minulosti nebo nový trend? Radikální islamismus v Pákistánu.

¹⁰⁸ Srov. ROY, Oliver., ZAHAB, Mariam A. *Islamist Networks: The Afghan-Pakistan Connections*.

¹⁰⁹ Srov. COHEN, Stephen P. *The Idea of Pakistan*, s. 182; JAFFRELOT, Christophe. Eds. *A History of Pakistan and Its Origins*, s. 263.

¹¹⁰ RASHID, Ahmed. *Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Cental Asia*.

¹¹¹ SINNO, Abdulkader. Explaining th eTaliban's Ability to Mobilize the Pashtuns.

¹¹² INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Taliban Propaganda Winning The War of Words? MALONEY, Sean M. A violent impediment: the evolution of insurgent operations in Kandahar province 2003–2007.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ ARMSTRON, Jan. Inviting the Leviathan: external forces, war, and state-building in Afghanistan.

¹¹⁵ Srov. JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad, s. 12–14.

¹¹⁶ JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontier.

¹¹⁷ FISHEL, John T., MANWARING, Max G. *Uncomfortable Wars Revisited*.

¹¹⁸ JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad, s. 38.

¹¹⁹ Např. O'HANLON, Michael. Toward Reconciliation in Afghanistan.

¹²⁰ Za tento postřeh děkuji npor. Ivu Zelinkovi.

¹²¹ Srov. GALULA, David. *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*.

¹²² Podobně jako protivzbouřenecká strana i vzbouřenci chápou důležitost všech rovin vzbouřeneckého boje. TRANSATLANTIC PERSPECTIVES ON SECURITY IN 21ST CENTURY – SUMMER SCHOOL. Conflictmanagement in the field.

¹²³ Viz HAMMIDOV, Bakhtiyorjon U. *The Fall of the Taliban Regime and Its Recovery as an Insurgent Movement in Afghanistan*, s. 55.

LITERATURA

- [1] ABBAS, Hassan. *Pakistan's Drift Into Extremism: Allah, the Army, and America's War on Terror*. New York: M.E. Sharp Inc., 2005. ISBN 0-7656-1497-9.
- [2] AHMED, Akbar S. *Resistance and Control in Pakistan*. Revisited Edition. London: Routledge, Taylor & Francis group, 2004. ISBN 0-415-34911-7.
- [3] ALI, Imitaz. Baitullah Mehsud – The Taliban's New Leader in Pakistan. *Terrorism Focus*. Vol. 6, No. 1, dostupné z WWW: [http://www.jamestown.org/programs/gta/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=4637&tx_ttnews\[backPid\]=246&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/gta/single/?tx_ttnews[tt_news]=4637&tx_ttnews[backPid]=246&no_cache=1).
- [4] ARMSTRON, Jan. Inviting the Leviathan: external forces, war, and state-building in Afghanistan. *Small Wars & Insurgencies*. 2008, Vol. 19, No. 3, s. 374–396.
- [5] BEHURIA, Ashok K. Fighting the Taliban: Pakistan at war with itself. *Australian Journal of International Affairs*. 2007, Vol. 61, No. 4, s. 529–543.
- [6] BOLLEN, Myriame T. I. B., LINSSEN, Eric T., RIETJENS, Sebastiaan J. H. Are PRTs Supposed to Compete with Terrorists? *Small Wars & Insurgencies*. 2006, Vol. 17, No. 4, s. 437–448.
- [7] BURTON, Brian, NAGL, John. *Small Wars & Insurgencies*. 2008, Vol. 19, No. 3, s. 303–327. Dostupné z WWW: Learning as we go: the US army adapts to counterinsurgency in Iraq, July 2004-December 2006.
- [8] BUZAN, Barry. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. 2nd Edition. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1991. ISBN 0-7450-0720-1.
- [9] CIA. World Factbook. Dostupné z WWW: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>.

- [10] CLARK, Robert M. *Intelligence Analysis: A Target Centric Approach*. 2nd Edition. Washington, D.C.: CQ Press, 2007. ISBN 978-1-933116-93-8.
- [11] COHEN, Stephen P. *The Idea of Pakistan*. Washington D.C.: Brookings Institute Press, 2004. ISBN 978-0-8157-1503-0.
- [12] CORDESMAN, Anthony H. *Winning in Afghanistan: Creating Effective Afghan Security Forces*. Washington D.C.: Centre For Strategic & International Studies, 2009. Dostupné z WWW: www.csis.org/media/csis/pubs/090311_ansf.pdf.
- [13] CREWS, Robert C., TARZI, Amin. Eds. *The Taliban and the Crisis of Afghanistan*. Cambridge: Harvard University Press, 2008. ISBN 978-0-674-02690-2.
- [14] CREWS, Robert C. Moderate Taliban? In CREWS, Robert C., TARZI, Amin. Eds. *The Taliban and the Crisis of Afghanistan*. Cambridge: Harvard University Press, 2008. s. 238-273. ISBN 978-0-674-02690-2.
- [15] ÉTIENNE, Gilbert. The Country and Its People. In JAFFRELOT, Christophe. Eds. *A History of Pakistan and Its Origins*. New York: Anthem Press, 2004. s. 151–162. ISBN 978-1-84331-149-2.
- [16] EWANS, Martin. *Afghanistan: A Short History of its People and Politics*. New York: HarperCollins Publishers, 2002. ISBN 0-06-050508-7.
- [17] FISHEL, John T., MANWARING, Max G. *Uncomfortable Wars Revisited*. Norman: University of Oklahoma Press, 2005. ISBN 0-8061-3711-8.
- [18] GALULA, David. *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice*. London: Praeger Security International, 1964. ISBN 0-275-99303-5.
- [19] GIUSTOZZI, Antonio. Auxiliary Force or National Army? Afghanistan's 'ANA' and the Counter-Insurgency Effort, 2002–2006. *Small Wars & Insurgencies*. 2007, Vol. 18, No. 1, s. 45–67.
- [20] GIUSTOZZI, Antonio. *Koran, Kalashnikov, and Laptop: The Neo-Taliban Insurgency in Afghanistan*. New York: Columbia University Press, 2008. ISBN 978-0-231-70009-2.
- [21] GUNARATNA, Rohan. *Inside al-Qaeda: Global Network of Terror*. New York: Columbia university press, 2001. ISBN 0-231-12692-1.
- [22] GUNARATNA, Rohan, NIELSEN, Anders. Al Qaeda in the Tribal Areas of Pakistan and Beyond. *Studies in Conflict & Terrorism*. Vol. 31, No. 9, s. 775–807.
- [23] HAMMIDOV, Bakhtiyorjon U. *The Fall of the Taliban Regime and Its Recovery as an Insurgent Movement in Afghanistan*. Master Thesis. Fort Leavenworth, Kansas, 2004. Dostupné z WWW: stinet.dtic.mil/dticrev/PDFs/ADA428904.pdf.
- [24] HAQQANI, Husain. *Pakistan: Between Mosque and Military*. Washington D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2005. ISBN 978-0-87003-214-1.
- [25] HUSSAIN, Zahid. *Frontline Pakistan: The Struggle With Militant Islam*. New York: Columbia University Press, 2007. ISBN 978-0-231-14224-3.
- [26] INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Policing in Afghanistan: Still Searching for a Strategy. *Asia Briefing*. N°85., 18. 12. 2008. Kabul/Brussels.
- [27] INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Reforming Afghanistan's Police. *Asia Report* N°138. 30. 8. 2007. Kabul/Brussels.
- [28] INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Taliban Propaganda Winning The War of Words? *Asia Report* N°158. 24. 7. 2008. Kabul/Brussels.
- [29] ISAF placemat. 1. 12. 2008. Dostupné z WWW: http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/isaf_placemat_081201.pdf.

- [30] JAFFRELOT, Christophe. Eds. *A History of Pakistan and Its Origins*. New York: Anthem Press, 2004. ISBN 978-1-84331-149-2.
- [31] JAFFRELOT, Christophe. Afterword: To 2004. In JAFFRELOT, Christophe. Eds. *A History of Pakistan and Its Origins*. New York: Anthem Press, 2004. ISBN 978-1-84331-149-2, s. 283–291.
- [32] JOHNSON, Thomas H., MASON Chris M. No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontier. *International Security*. 2008, Vol. 32, No. 4, s. 41–77.
- [33] JONES, Seth G. Pakistan's dangerous games. *Survival*. Vol. 49, No. 1, s. 15–32.
- [34] JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad. *International Security*. 2008, Vol. 32, No. 4, s. 7–40.
- [35] KRONENFELD, Daniel A. Afghan Refugees in Pakistan: Not All Refugees, Not Always in Pakistan, Not Necessarily Afghan? *Journal of Refugee Studies*. 2008, Vol. 21, No. 1, s. 43–63.
- [36] MALONEY, Sean M. Conceptualizing the War in Afghanistan: Perceptions from the Front, 2001–2006. *Small Wars and Insurgencies*. 2007, Vol.18, No. 1, s. 27–44.
- [37] MALONEY, Sean M. A Violent Impediment: the Evolution of Insurgent Operations in Kandahar Province 2003-2007. *Small Wars and Insurgencies*. 2008, Vol. 19, No. 2, s. 201–220.
- [38] MANWARING, Max G. Eds. *Uncomfortable Wars: Towards a New Paradigm of Low Intensity Conflict*. Boulder: Westview Press, 1991. ISBN 0-8133-8081-2.
- [39] MARKEY, Daniel. *Securing Pakistan's Tribal Belt*. The Center for Preventive Action – Council on Foreign Relations., CSR No°36, July 2008.
- [40] NAPOLEONI, Loretta. The Evolution of Terrorist Financing Since 9/11: how the New Generation of Jihadist Fund Themselves. In COSTIGAN, Sean S., GOLD, David. Eds. *Terrornomics*. Burlington: Ashgate. s. 13–26. ISBN 978-0-7546-4995-3.
- [41] O'HANLON, Michael. Toward Reconciliation in Afghanistan. *The Washington Quarterly*. 2009, Vol. 32, No. 2, s. 139–147.
- [42] O'NEILL, Bard E. *Insurgency & Terrorism: From Revolution To Apocalypse*. 2nd Edition. Washington D.C.: Potomac Books, 2005. ISBN 978-1-57488-172-1.
- [43] PAGE, Jeremy. Scores of Nato supply trucks destroyed in second attack in Peshawar. The Times. 9. 12. 2008. Dostupné z WWW: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/asia/article5310006.ece>.
- [44] RADIN, Chris, ROGGIO, Bill. Afghanistan: Mapping the rising violence. *The Long war journal*. 5. 8. 2008. Dostupné z WWW: http://www.longwarjournal.org/archives/2008/08/afghanistan_mapping.php.
- [45] RASHID, Ahmed. *Taliban: Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Cental Asia*. London: Yale University Press, 2001. ISBN 0-300-08902-3.
- [46] RASHID, Ahmed. *Jihad: The Rise of Militant Islam in Central Asia*. New Haven: Yale University Press, 2002. ISBN 0-300-09345-4.
- [47] RASHID, Ahmed. *Descent into Chaos: The United States and th Failure of Nation Building in Paksitan, Afghanistan and Central Asia*. London: Viking, 2008. ISBN 978-0-670-01970-0.
- [48] REHMAT, Kamran. Swat: Pakistan's lost paradise. *Al Jazeera*. 27.1.2009. Dostupné z WWW: <http://english.aljazeera.net/focus/2009/01/200912512351598892.html>.

- [49] ROY, Oilver., ZAHAB, Mariam A. *Islamist Networks: The Afghan-Pakistan Connections*. New York: Columbia University Press, 2004. ISBN 0-231-13364-2.
- [50] RUBIN, Barnett R. Rubin: Afghanistan Insurgent Attacks up in 2008. 10. 4. 2008. Dostupné z WWW: <http://icga.blogspot.com/2008/04/rubin-afghanistan-insurgent-attacks-up.html>.
- [51] RZEHAK, Lutz. Remembering the Taliban. In CREWS, Robert C., TARZI, Amin. Eds. *The Taliban and the Crisis of Afghanistan*. Cambridge: Harvard University Press, 2008. s. 182–211. ISBN 978-0-674-02690-2.
- [52] SCHOFIELD, Victoria. *Afghan Frontier: Feuding and Fighting in Central Asia*. New York: Tauris Parke Paperbacks, 2003. ISBN 1-86064-895-9.
- [53] SHAH, Saeed. Taliban rivals unite to fight US troops. *Guardian*. 3. 3. 2009. Dostupné z WWW: <http://www.guardian.co.uk/world/2009/mar/03/taliban-pakistan-afghanistan-us-surge>.
- [54] SHAZHAD, Syed S. Dadullah's death hits Taliban hard. *Asia Times online*. 15. 5. 2007. Dostupné z WWW: http://www.atimes.com/atimes/South_Asia/IE15Df01.html.
- [55] SINNO, Abdulkader. Explaining the Taliban's Ability to Mobilize the Pashtuns. In CREWS, Robert C., TARZI, Amin. Eds. *The Taliban and the Crisis of Afghanistan*. Cambridge: Harvard University Press, 2008. s. 59–89. ISBN 978-0-674-02690-2.
- [56] TARZI, Amin. The Neo-Taliban. In CREWS, Robert C., TARZI, Amin. Eds. *The Taliban and the Crisis of Afghanistan*. Cambridge: Harvard University Press, 2008. s. 274–310. ISBN 978-0-674-02690-2.
- [57] *The Afghanistan Compact*. 2006. Dostupné z http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf.
- [58] TRANSATLANTIC PERSPECTIVES ON SECURITY IN 21ST CENTURY – SUMMER SCHOOL. Conflictmanagement in the field. (Interview s holandskými vojáky služícími v Uruzgánu). 3. 7. 2008. Groningen.
- [59] US.ARMY. *Counterinsurgency Field Manual*. Chicago: The University of Chicago Press, 2007. ISBN 978-0-226-84151-9.
- [60] *U.S. Forces in Afghanistan*. Open Congressional Research Service. 15. 7. 2008. Dostupné z WWW: <http://openocrs.com/document/RS22633>.
- [61] WALLENSTEEN, Peter. *Understanding Conflict Resolution*. 2nd Edition. London: Sage Publications, 2007. ISBN 978-1-4129-2859-5.
- [62] Npor. ZELINKA, Ivo. Interview. 13. 10. 2008.
- [63] ZELINKA, Petr. Náboženská dimenze vzbuřenectví v Afghánistánu. *Natoaktual.cz*. 22. 9. 2008. Dostupné z WWW: http://www.natoaktual.cz/nabozenska-dimenze-vzbourenectvi-v-afghanistanu-f7d/na_analyzy.asp?c=A080922_131833_na_analyzy_m02.
- [64] ZELINKA, Petr. Ozvěny minulosti nebo nový trend? Radikální islamismus v Pákistánu. *Natoaktual.cz*. 20. 10. 2008. Dostupné z WWW: http://www.natoaktual.cz/ozveny-minulosti-nebo-novy-trend-radikalni-islamismus-v-pakistanu-1pm-/na_analyzy.asp?c=A081020_151813_na_analyzy_m02.
- [65] ZIPFEL, Tomáš. Afghánistán mezi optimismem a defétismem. *Obrana a strategie*. 2008, roč. 7, č. 2, s. 19–39.